

PERIÓDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 20 de Desembre de 1880

Núm. 17

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals
Païssos de l' Unió Postal	76 *	40 *	*	*

No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant

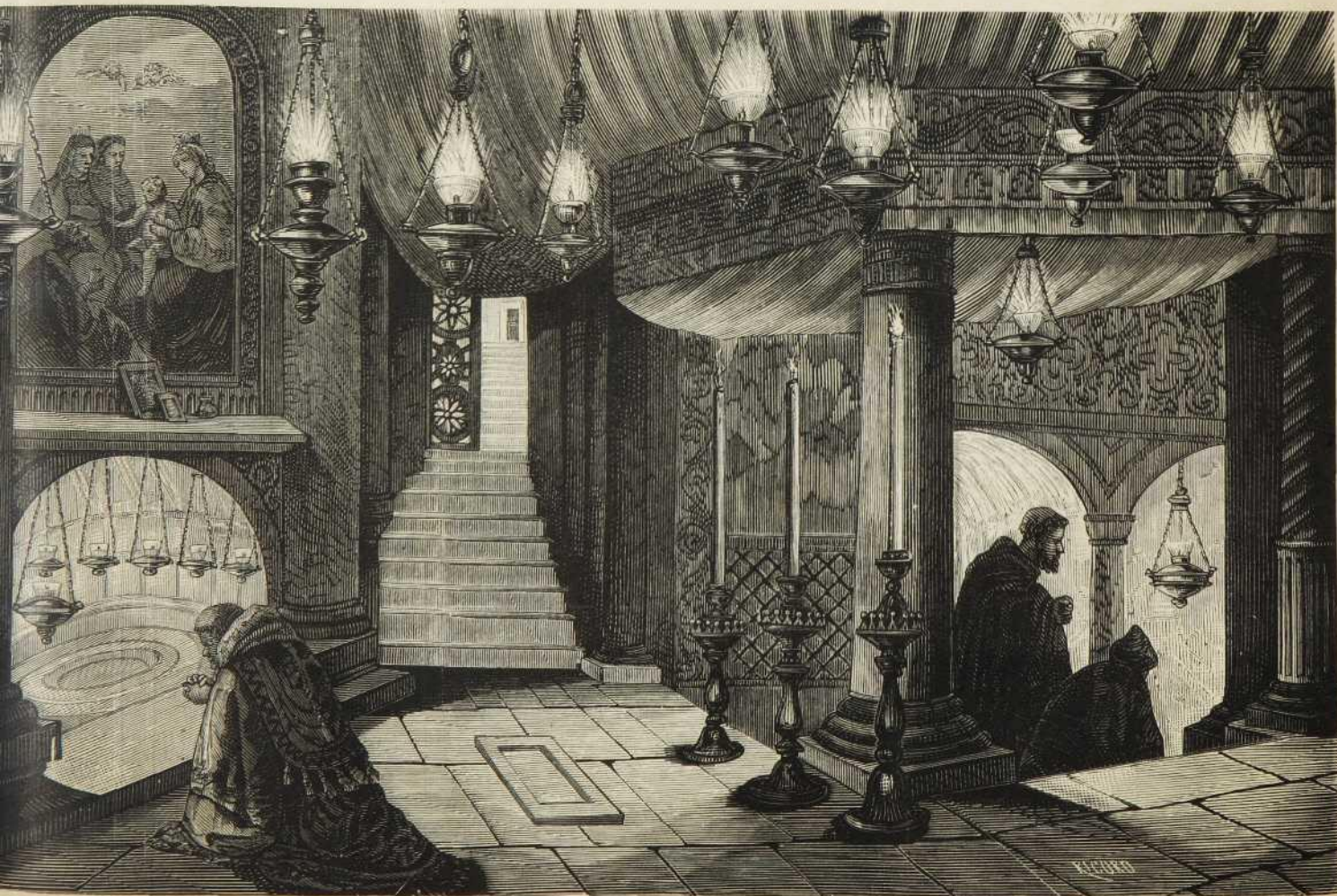
Se publica 'ls dias 10, 20 y 30
de cada mes

EDITOR-PROPIETARI
CARLOS SANPONS Y CARBÓ
UNIO, 28
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR

	ANY	SEMESTRE
Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Filipinas, Méjich y Riu de la Plata . . .	6 * *	3'50 * *

Y en los altre: paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig

GRUTA DE LA NATIVITAT EN BETHLEM

SUMARI

TEXT. — CRÒNICA GENERAL, per R. = NOSTRES GRABATS, per Eduard Tàmaro. = FOLLAS NOVAS, per J. Franquesa y Gomis. = CANSÓ DEL BRESSOL (poesia), per Jacinto Verdagué, Pbre. = EL CAPELLÀ MORO DE LA LLORJA, (acabament), per Pere d'Alcántara Penya. = NADAL (traducció), per Ramon Picó y Campanar. = UN REMITIT. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS. = BELLAS ARTS, per A. Gallard.

GRABATS. — GRUTA DE LA NATIVITAT EN BETHLEM. = BARTOMEU ESTEVE MURILLO. = LA NATIVITAT. = IGLESIA DE SANTA MARIA EN SANT PERE DE TAHRASA.

CRÒNICA GENERAL

Lo Colegi d'advocats ha sigut en nostra última desena lo teatro ahont s' empenyá gran batalla entre 'ls partidaris del dret català y 'ls anomenats reformistas, denominació vergonyant ab que s' adornan, al dir de molta gent, los que volen que desapareixen las seculars institucions juridicas que 'ns donan fesomia propia y á las quals no s' havia atrevit á posar ma ni 'l mateix Felip V, després de terminada la famosa guerra de successió, de memoria tristíssima pera tots los bons catalans.

En aquesta ocasió lo catalanisme no pot cantar victòria; lo Colegi d'advocats de Barcelona estarà representat en lo Congrès de Jurisconsults catalans per deu reformistas, es á dir, per deu partidaris de la unificació de còdichs, y vuyt foristas, es á dir, partidaris del dret català, ab las úniques y precisas modificacions qu' exigescan las necessitats dels nostres temps. En cambi, segons nostras notícies en lo Congrès, dominarán per una gran majoria los elements foristas y aixó nos ha de consolar de la decepció que nos ha fet experimentar lo Colegi d'advocats de Barcelona.

Si es que ja sia arribada l' hora d' unificar la legislació de las diverses provincies d' Espanya, com ho asseguran sos entusiastas defensors, pot també dirse qu' ha arribat l' hora de que Catalunya desapareixi com á entitat propia y depose sa preponderancia actual, als peus d' altres provincies més afortunadas, ahont principalment ve fomentantse l' atmósfera d' unificació legislativa.

Nosaltres volém creure, y tal vegada nos deixém portar d' un optimisme imprudent, que 'ls elements foristas s' imposarán per sa qualitat y per sa quantitat en lo Congrès de Jurisconsults Catalans y que las resolucions d' aquest, trascendirán ab tota sa importancia devant de la Comissió general pera portar á efecte la decantada unificació.

Per mes que avuy en certas esferas priven las corrents d' un cosmopolitisme degradant, volém tenir lo valor de renunciar á tots los aventatjes que 'ns prometen los unitaristas ab sos sofisticats sistemes; no es hora encara de renegar tot un passat de gloria y de grandesa per un pervindre duplós de foscuria y nebulositats.

La colossal empresa del canal de Panamá pot dirse qu' está ja assegurada; los capitals suscrits pera la mateixa han acudit de todas las parts del mon y principalment d' Espanya, segona nació d' Europa qu' ab sos capitals haurá contribuït á la gegantina concepció de M. de Lesseps. Y en nostra Espanya es Barcelona la plassa comercial qu' ha suscrit més accions (38,000); Madrid no hi ha contribuït més que pera 30,000.

Segons calculs de M. de Lesseps «Lo canal de Panamá serà un fet y sa apertura á la navegació y al tráfec s' verificará en 1887.» L' esforç d' aquest célebre enginyer ha lograt que 'l projecte s' imposés á sos adversaris més declarats, de tal manera, que fins entre 'ls Nort-americans ha lograt un regular éxit la suscripció pera 'l canal de Panamá y la célebre frase de Monroe «América pera 'ls americans» no ha sigut prou pera contrarestar l' instint d' especulació del poble yankeé.

No per aixó han desistit los enemics de la grandiosa empresa de M. de Lesseps. Veus aquí com s' expressa un periódich d' aquella República.

«Mr. de Lesseps sembla qu' está determinat á tornar al president Hayes y al Congrès americà las sevas paraulas sobre 'l canal inter-oceánich. Al Congrès y al Poder Executiu toca donchs pendre una determinació prompte y eficaz...»

«Sembla aixís mateix que veurém ben aviat als enginyers francesos treballant en l' istme de Panamá baix la protecció francesa y baix la jurisdicció dels tribunals francesos ahont en definitiva serán resoltas todas las qüestions qu' s' susciten sobre la concessió del govern colombià.»

«Pero la ben coneguda politica dels Estats-Units no permetrá l' establiment en l' istme de semblant protectorat estranger. Durant l' últim periodo legislatiu nostre Congrès y nostre Poder-Executiu ho han donat á compendre així ab tota claritat, y 'l ministre de nostra Marina envia tres barcos de guerra á l' América Central ab ordre expressa d' establir en sas costas estacions navals y dipòsits de carbó pera accentuar més encara las explícitas paraulas del President y de las Cambras.

«Es d' importancia vital pera l' influencia y pera 'ls interessos dels Estats-Units que nostres barcos de guerra assegurin en aquellas costas ports y estacions convenients. Aixó no es amenassar á ningú. Ja fa molts anys que debian haverho fet, avans de que estallés nostra guerra civil. Fassemho ara, fassemho eficaçment, y 'ns estalviarem las innumerables dificultats y gravissimas complicacions que deurian presentarse en un pervindre no llunyà.»

A despit d' aquestas bravatas l' obra tirarà endavant y 'l poema immortal del geni de M. Lesseps comptará una plana més. Panamá d' América serà 'l complement del Suez del vell mon.

En los teatros de Madrid los éxits se succeheixen los uns als altres; al d' Echegaray ha succehit lo de la Patti, y á aquest últim lo de Garcia Gutierrez ab sa última producció *El grano de arena*, pero 'l més ruidós, lo que més durada ha de tenir en lo recort dels madrilenys, ben segur que serà 'l de la incomparable diva qu' en aquests moments está trayent fora de sos limits naturals l' entusiasm de nostres cortesans; fins lo telégrafo ha tingut qu' ocuparse dels preus fabulosos qu' alcansaren las butacas del Teatro Real lo dia del debut de la célebre Adelina.

Hi ha que confessar que si una gloria hi ha digne d' envejarse es la gloria del artista del teatro lirich, puig que sos admiradors no limitan la seva admiració á un platonisme lo més improductiu, com succeheix casi sempre als demés artistes, sino que la fama del cantant creix paralelament ab la seva fortuna. La d' Adelina Patti es més que respectable; es casi igual á sa universal reputació.

La *Traviata* que donà en la nit de son debut li proporcioná una ovació casi inverossimil; hi ha qui estranya que 'l paper de Violeta no siga 'l que s' ajusti més á las condicions de la Patti; en Nicolini, que colaboreja en todas las representacions de la célebre *prima-donna*, no estigue á l' altura d' aquesta, pero es precis confessar qu' aquest *Alfredo* es lo que s' avé més ab aquella Violeta.

Los barcelonins no haurém pogut aconseguir la sort de que la Patti vingue á ferse aplaudir en nostre escenari; ni las proposicions de dos de nostres més acaudalats capitalistes ni las del empresari del teatro de Santa Creu hi han pogut res; y tingas en compte qu' en aquesta ocasió no 'ns hem perdut, com es fama que acostumem, per nostra tacanyeria; s' havian ofert á la celebrada artista quinze mil pessetas per funció.

En lo teatro de la Comedia tingué lloch l' estreno de *El grano de arena*, drama de don Antoni Garcia Gutierrez, y que merescués una entusiasta ovació á son autor; ab tot y aixó las nostras notícies no 'ns permeten donar á l' obra estrenada l' importancia de *El Trovador*, *Simon Bocanegra*, *Doña Urraca de Castilla* y altres del mateix autor.

Sembla que per últim las autoritats de nostra ciutat s' han decidit á perseguir, á lo menos d' una manera ostensible, lo funestíssim vici del joch; per més que aixó s' dega á excitacions d' esferas més elevadas no volem, per aquest motiu, deixar d' alabar tan acertada disposició. Ben segur qu' al ferho aixís interpretarem los veraders sentiments de las numerosas familias que cada dia están á punt de veure naufragar la seva fortuna y 'l seu honor en las horribles fluctuacions del capritxós etzar.

Aquestas qüestions, que deurian ocupar molt principalment l' atenció de nostres governants, solen protergarse, y aixó no sols en nostre país, per los alts interessos de la mal anomenada *politica*, monstre de set caps qu' está engolint desde antichs temps las aspiracions més nobles y elevadas de las nacions.

La república d' Andorra, mínima expressió d' una organisació nacional, ha donat en aquesta qüestió un exemple digne d' imitarse á tots los estats de la vetusta Europa. La revolució qu' acaba de consumarse en aquella república, Arcadia dels nostres temps, y qu' ha terminat pacíficament ab la proclamació de nous síndichs, ha reconegut per únic motiu la resistencia de sos pacífichs habitants á autorisar la existencia legal d' un d' aquests *Cassinos* en lo llenguatge del mon *fashionable*, y timba en sa acepció més vulgar y gráfica.

L' oportunitat nos duria á parlar de las firas de Nadal, las més tradicionalment conservadas en Barcelona, y á las que donan vida una animació y una alegría especials; pressagis de las festas completíssimas ab que s' honora al naixement del Senyor. Mes com ja 'n deurém haver de parlar en altre número, sols acabarem desitjant á nostres bons lectors que no sols aqueixas Pasquas sino todas quantas vulguin, las pogan lograr ben felissas.—R.

NOSTRES GRABATS

GRUTA DE LA NATIVITAT EN BETHLEM

Los refugis que desde antich tenen á sa entrada las ciutats d' Orient pera donar acollida als viatjers, coneguts ab lo nom de caravanserralls ó refugi pera las caravanas, ahont se suministra per lo ménos pa, aygua y café; tenen també lo nom de *kan ó diversorium*, essent l' últim lo que designan los evangelistas parlant de Josep y de Maria en son transit á Egipte pera la conscripció ordenada per l' emperador Cessar August.

No trobaren aquells insignes viatgers lloch en lo ja rublert *diversorium*, y per lo tant, cercaren modo d' acollir-se en lo fondo d' una gruta oberta en lo plà d' aquella colina, de las que encara restan moltes. Allí prop del pessebre ahont menjaban un bou y una mula tingué lloch lo naixement del Redemptor y ja en lo primer segle de l' iglesia l' any 100, lo Papa Evarist feu edificar sobre aquella gruta un edifici religiós que l' emperador Adrià destruí en 135. Inmediatament disposá també que á l' entorn d' aquell lloch hi fos plantat un *lucus* ó bosch sagrat dedicat á Adonis y feu adorar á Venus sobre lo precis lloch del naixement. En lo segle II Justí y Orígenes recordaren aquell lloch y purificat en 327 per Santa Helena comensá la grandiosa basilica que terminá son fill Constantí en 333 y que restaurá Justiní en 630.

Baixas á dita gruta per diverses entradas obertes en la immediata iglesia de Santa Catarina, y á la part oriental de la mateixa gruta se troba l' ábside que representa nostre grabat, ábside que conserva restos de pintura y mosaichs representant lo Naixement del Senyor, y que foren posats allí en temps de las Creuadas. Prop de terra de dia y de nit creman 15 llantins de las quals quatre son y están sostingudas pels latins, cinch per los armenis y sis pels grechs cismàtics.

Una llosa de marbre blanch cubreix lo paviment de l' ábside, deixant veure en lo mitj, per una obertura rodona, una pedra probablement de jaspí de color blavós fosch, voltada per una estrella de plata la que porta en sa ample vorada l' inscripció que designa lo lloch del Naixement d' hont: «Hic de Virgine Maria, Jesus Christus natus est.»

MURILLO

Lo célebre creador de l' escola Sevillana, Bartomeu Esteve Murillo, nasqué en Sevilla lo dia 1.º de Janer de 1618, essent son primer mestre son oncle Joan del Castillo continuador de las tradicions florentinas, y una volta aquest passá á Cádiz, Murillo floreí en Sevilla pintant lleugers quadros dits de pacotilla pera América y també algunas banderas.

Arrivat á Sevilla de retorn de Lóndres son condeixeble Pere de Moya, admira en sas obras l' escola de son últim mestre Van-Dyck, y concebiat llavors grans desitjs de viatjar, guanyat algun diner ab la venda de gran número de petits quadros, sortí determinat per anar á Italia en 1643, sens prevenir á sa familia ni despedirse de ningú.

Arrivat á Madrid, Velazquez li facilitá la visita dels Museos y residencias Reals y admirat allí per tantas obras mestres, renunciá á son viatge á Italia estudiá vigorosament, y després de conseguir ab gran destresa la imitació dels primers pintors, comensá á descollir sa originalitat tant en los assumptos religiosos com en aquellas escenas vulgars que prest li adquiriren una celebritat notable.

Larga fora la enumeració de las obras de Murillo entre las que diferents «Sacras familias» quadros de la «Nativitat de Jesus» com lo que reproduheix l' adjunt grabat, l' admirable de la «Visió de Sant Antoni de Padua» en la catedral de Sevilla y sas incomparables «Concepcions», han vingut á formar una inmarisible corona artistica pera lo celebríssim pintor espanyol, qui atent sempre al meditat desarrollo de la pintura, fundá en Sevilla ab lo concurs d' Herrera, Valdés é Iriarte una academia de pintura ab modelo natural, que ell posaba, y esplicaba ademés las proporcions y l' anatomia.

Havent caygut d' una encaballada mentres pintaba los desposoris de Santa Catarina en Cádiz, quedá trencat y enmalaltí. Retornat á Sevilla tenia la costum de ferse conduhir cada dia á l' iglesia de Santa Creu ahont posat en oració devant del quadro del devallament de la Creu pintat per Campana, es sapigut que cert dia al tancar-se las portas preguntantli lo sagristá perque restaba allí inmoible, respongué: «Espero que aquests piadosos servidors hajan acabat lo devallament del Senyor.»

Als 3 d' Abril de 1682, finá Murillo en brassos de son millor amic Pere Nuñez de Villavicencio, y segons son testament fou soterrat als peus del quadro referit de l' iglesia de Santa Creu.

LA NATIVITAT

Aquest grandióss assumpte, ha sigut tractat ab particular esment per los pintors de todas las escolas. Tots han procurat donar á l' escena aquell singular caràcter de sencillesa y propietat digne d' un fet sobrenatural,

essent n' obstant variadas las formas de la presentació del quadro, sinó sos accessoris reconeguts de llarch temps com inalterables per las diverses escoles.

L' espanyola s' ha distingit per lo naturalisme y proba evident d' aixó es lo quadro de Murillo que reproduhim, forma general seguida per los pintors espanyols fins a nostres dias.

No apartantse los pintors de la tradició, sinó en lo lloch, la gruta, possan l' escena prop d' un dels portals de Bethlem; lo siri es rústich y desmantelat, essent lo bressol la tosca menjadora que s' conserva encara en una de las iglesias de Roma; Maria y Joseph los únichs personatjes principals, y variat lo grupo dels pastors en adoració y en los més dels quadros no faltan tampoch generalment un grupo angélich que entona l' Hossanna en las alturas.

Tampoch deuen faltarhi may en una bona representació de la Nativitat, lo bou y la mula, animals tan útils al home y de singular simbolisme; opinant l' il·lustrat Mr. Martigni que deriva sa representació mística de la profesia de Isaias (1-3) en que diu: «Cognovit bos possessorem suum et asinus praesepe Domini sui.» Lo no méns distingit anticuari Mr. Rossi, assegura també que desde mitjans del segle iv, per lo méns, se troba semblant representació en los numerosos mosaichs pinturas, baixos relleus, etc., en que ve reproduida la Nativitat de Jesucrist.

IGLESIA DE SANTA MARIA, EN SANT PERE DE TARRASSA

Ocupa avuy Sant Pere de Tarrassa, lo lloch de l' antiga ciutat fenicia de *Egara*, veu que significa *ciutat nova*, essent fundada uns 600 anys avans de de Jesucrist.

Ennobilita en gran manera pels Romans dels quals quedan diferents memorias y erigida allí Catedral ab bisbe propi en lo segle iv, se presúm que l' àmbit de dita Catedral comprenia lo que ocupan avuy las tres iglesias pròximas de Sant Pere, Sant Miquel y Santa Maria.

Destruïda la Catedral y ciutat d' *Egara* pels alarbs, subsistí n' obstant lo bisbat fins al segle ix; y completada la destrucció a últims del mateix, en lo segle xi fou definitivament unit lo bisbat al de Barcelona.

Reunidas algunas despallas de l' antiga Catedral, en 1112 fou erigida l' iglesia de Santa Maria qual vista posterior reproduheix nostre grabat, demostrant que es un interessant edifici romànic ab elegant campanar y mirador sobre la cúpula del creuer.

S' observa també en aquesta iglesia que pera sa construcció foren utilitzadas pedras no sols tretas de monuments fenicis, sino particularment la de molts restos romans; quedant empotradas en ella en son interior dos notables lápidas romanas, de las quals la una es una pública memoria erigida per la ciutat municipal de *Egara* a l' emperador Adrià; y l' altre una memoria sepulcral, que Grania Antusa obtingut decret dels Decurions, dedicà a son bon marit Quinto Grano Optato, fill de la tribu Galeria, duunvir d' *Egara* y tribuno militar.

En la fatxada sobre la portalada principal s' hi troba també una lapida de marbre negre ab lletres que foren dauradas, essent l' óbit del militar, *miles Pere de Jodis*, mort als 11 d' Octubre de 1249, y en las parets laterals se troban també las laudas mortuorias de dos presbiteres totes molt antigas en termes que l' una fixa l' any 1203.

Severíssima la fatxada de Santa Maria de Tarrassa, en la que damunt de la portalada d' archs cintrats romànics en degradació, s' obra una petita finestra en forma de creu, l' interior no ofereix particularitats arquitectòniques, si bé sa distribució y totquetat revelan que no ha sofert grans alteracions desde sa creació.

Lo clos recinte de las tres iglesias de Sant Pere de Tarrassa, ahont adossat a la iglesia de Santa Maria se troba lo modest cementiri vehinal, es digne del pincel de l' artista y excita al recolliment, segons ne dona mostra parcial nostre grabat en lo que reproduhim la realitat, l' incult terreny presenta aquella vegetació espontànea y ufanosa, que tan s' armonisa ab las ruinas ó ab los venerables monuments de l' Antiguetat.

EDUART TANARO.

FOLLAS NOVAS

Lo nom respectable que ja fa anys, desde la aparició del llibre *Cantares gallegos*, gosa entre tots los amadors de las bellas lletres en Espanya la distingidissima poetisa donya Rosalia Castro de Murguía, ha vingut a creixe més y més y a ferse ja per sempre inolvidable ab la darrera publicació de l' obra titulada *Follas novas*.

Un llibre de més de 200 planas de versos, dotat de prou forsa d' atracció per no caure de las mans avans

de que'l lector arribi a la meytat es ja una raresa y una cosa assenyada en los nostres dias en que nos plou al demunt, a tot hora, una plaga de versos y de *prosas* nascudas per morir instantàneament, ó a tot lo més per dexar l' impressió d' un article de periódich que s' comenta y s' llegeix ab afany avuy per no recordarsen demà ni ls que més afectats hi estavan; pero un llibre de versos que com las *Follas novas* interressi sempre, que com més se l' llegeixi més agradi per que'l lector identificantse ab lo poeta troba qu' aquella poesia es sentida, qu' aquells plors lo poeta ls ha derramat, que aquella miseria l' autor l' ha vista y la concix y la vol fer a saber, un llibre com aquell fill d' una verdadera inspiració, que en totes sas planas s' hi transparentin los delicadissims sentiments de son autor y un llibre en fi, en que s' hi reproduhexin com en un rosari de dolors tota una llarga filera de cants arrancats al amor més entranyable a la terra que lo ha vist neixer, ve a ser no sols una obra que te'l dret de figurar en totes las llibrerias dels que s' interessen per la bella literatura sinó que també dintre aqueixa un acontexement de no escassa importancia.

No pensém anar a escriure una critica de las *Follas novas*, que ja per endavant dihem que no ns veuriam ab cor per saberhi veure ls defectes de que necessariamente ha de adolexe tota obra humana, com no fos mirantla d' una manera més que menuda microscòpica a lo qual no estém avesats, y ni tampoch tenim la pretensió de rebuscar frasses y de guarnir periodos per produir un treball ben arrodonit, general mania que distingex als que s' dedican al judici crítich de las obras que ls serveixen sols d' excusa ó de pretext per guanyarse un nom a costa d' ellas y una fama de conciensudissims escriptors. Lo que solsament motiva aquestas ratllas es l' admiració y l' entusiasme que ns ha produhit la lectura repetida de las *Follas novas* de D. Rosalia Castro y lo desitj de darla a conèixer a nostres lectors encara que no siga sinó d' una manera incompleta.

Rara idea podria semblar la de ocupar l' atenció dels lectors, casi tots ells catalans, en las bellesas que pogan tenir determinadas poesias gallegas y ab tot, al ferho avuy, creyém que las podém retreure ab molta oportunitat.

Sabut es lo soroll que mogué anys endarrera la publicació dels *Cantares gallegos* de la eminent poetisa y l' més que entusiasme l' frenesi ab que fou rebut per nostres poetas que se sentian identificats ab aquells cants en aspiracions y en sentiments y en desitjos. Lo renaxement patriòtic de Galicia exhalava un crit, una queixa dolorosa y agudissima y aqueix crit de pena y de desesperació y de despit a la vegada, trobava en lo renaxement patriòtic de Catalunya un eco fidel y repetit per vint vegades. Era allavoras quan la literatura catalana esclatava en lo foch vigorós de la joventut y de la vida y compacta y unificada en los poetas més capdals en una sola aspiració, en un mateix ideal (qué hi fa que fos irrealizable?) inundava sos cants a la patria d' aquell sabor veritablement català que avuy, perdut y fins esborrat per sos autors lo ressó d' aquells sospirs, inútilment nos afanyariam en buscar en la casi totalitat dels poetas actuals.

Y es que ab lo decurs dels anys y ab la més rápida carrera que la poesia catalana ha emprés sobre la gallega, aquella s' ha cansat y s' ha acabardit de perseguir lo seu ideal que sempre veyia igualment lluny (y qu' era fins per rahons històriques més atrevit que lo dels poetas de Galicia), y salvant pocas excepcions, los poetas d' are s' han donat a cantar cosas més prácticas y las composicions purament patriòtiques s' han desvirtuat per complet. Y axó encara pels qu' han seguit recordantse de sa patria; molts altres han obtat pel *retrahiment* en aqueix cantó y han escrit diferents poesias de totes menas pero sense ser vivificadas per l' esperit català que hauria de ser lo principal motor de ellas.

No succeheix axis per cert en las *Follas novas*. Y axó qu' es un llibre consagrat a donar surtida a l' amargura encabida en un cor oprimit per las desgracias, llibre escrit «en medio de todo-lo-s-desterros» y en que si l' autora canta las desgracias ajenas, las canta com a propias. «Por eso inoro, diu la Rosalia Castro en la sensillissima explicació de sa obra, que transparente lo candor y l' ingenuitat ab que parla sempre per naturalesa, «ó que haxa n' o meu libro d' os propios pesares, ou d' os alleos, anque ben podó telos todos por meus, pois os acostumbrados a desgracia, chegan a contar por suas as que afrixen os demais.»

Donchs en un aplech de poesias casi totes intimas y en las que no es Galicia com en los *Cantares gallegos*, l' objecte, sinó quant més l' ocasió dels cants, en un llibre posterior en tants anys a aquells y produhit per totes las decepcions y tots los desenganys, la Rosalia no renega ni s' penedeix d' un sol de sos versos antics ni al desenganyarse de que sos ideals puguin efectuar-se dexa per axó d' acariciarlos y volguerlos, ó be no trobant remey per sa infortunada terra volguer sa perduda avans que renunciar a ells.

T' odio, oh camp hermós
ab tos verdissims valls
ab los teus alts florers
y ab tos caminets blancs
sebrats de violetas
y coberts d' emparats.

Os odio, oh montanyas
que'l sol ponent tramunta
qu' en las nits més se enas
beveu lo raig de lluna
y hont en mos millores dias
corri per las alturas.

Y tu també, oh riuet,
com no n' hi ha més herms,
també ben afortunat
ets entre ls meus recorts;
jay, perque tant os amo
per so os odio a tots!

Sembla també una de nostras poesias d' una dotzena d' anys endarrera la que titula *Tristes records*: véjis-en alguns trossos.

Una tarde allí en Castilla
brillava'l sol tal com sempre
en aqueils erms deserts brillava.

¡Y ahont vaig anà a parar!
Distreya'm guaytast al cel
per la terra no mirar.

Perque'l cel era, axó sí,
un blau més ó menos fort
com lo que tenim aquí.

Pero la terra ¡no sé!
bos Deu ¿y será posible
que Vos la fessau també?

Mes ¡per qué estranyarme tal
si las cosas que feu Vos
jamay las podeu fer mal?

Vau fé aqueixos tristos plans,
mes vau ferlos, Deu clement,
tan sols per los castellans.

Y no'm deisi de plorar
jamay fins que de Castilla
se'm van tenir que emportar.

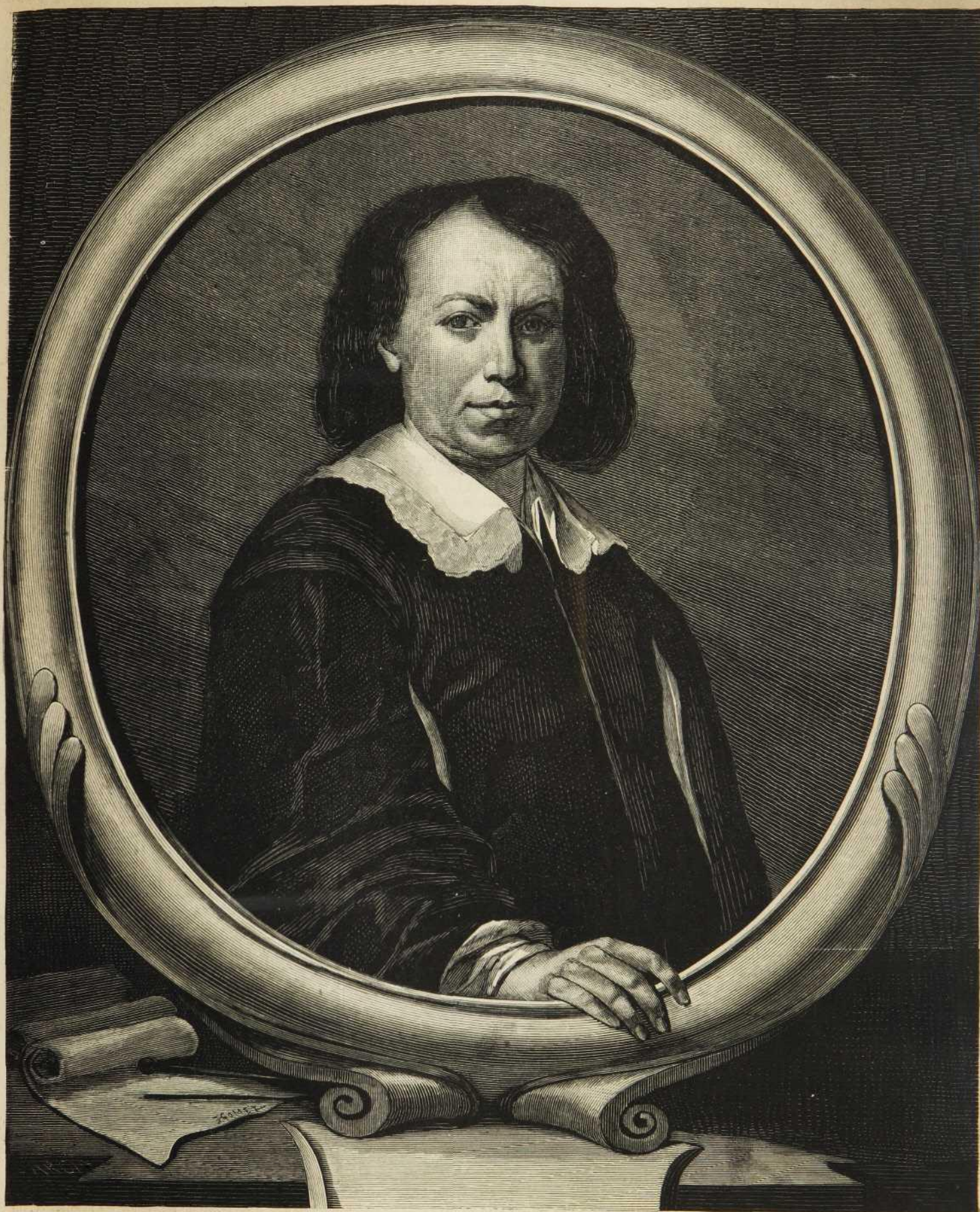
Se'm en van dur perque en ella
no'm hi haguessen d' enterrar.

L' infortuni de Galicia s' deu al abandonament en que l' ha tinguda sempre'l govern d' Espanya, lo qual ha produhit la falta d' homes, que arrebatats per la emigració ó pel Rey surten de sa patria generalment per no tornarhi més los qu' emigran a l' Habana ó a punts més llunyans de l' América, y per quedar-se en Castilla los llicenciats del servey del Rey a desempeñar casi tots en Madrid los oficis més baxos y més desgraciats. D' aquí l' odi de la poetisa a Castilla y l' horror a l' emigració magistralment expressat en la part del llibre que titula *Os viudas d' os vivos y os viudas d' os mortos*.

No podem menos de confessar que a nosaltres nos enamora la franquesa y poca vacilació ab que aquells versos imprecen a la terra que la fatalitat ha volgut que fos lo xuclador de la miserable Galicia, perque proban que'l poeta no disfressa ls seus sentiments y ls comunica ab tota confiança, *ex abundantia cordis*. ¿Per qué ser enemich d' aqueixas manifestacions? No es predicar odis ni malas voluntats, com s' ha pretés, entre provincians qu' haurian de ser germanas; es senzillament una queixa, un ay de dolor y de vegades de desesperació justissima, pero sense més transcendencia.

Nosaltres, que com a catalans no hem cregut may que la perduda de nostra gloriosa Catalunya s' degué tan a Castilla com als matexos catalans, no ns avergonyim de que s' haja escrit en nostra llengua l' *Ay Castilla castellana* y molts altres cosas més picantas per que no poden ser un sospir més natural ni més ingenu del abatiment en que trobavan la patria, aquells que l' eczallavan. Es la més petita y la més merescuda y la més inofensiva de las venjansas contra qu' d' una manera directa ó indirecta ha contribuït a la ruina d' un reyalme.

Y l' no admetre aqueixos desfogaments, axis com lo retrocedir espantats devant de un ideal de practica inconvenient, neix de no saber medir la distancia que va del sentiment a la reflexió, *del cor fins al cap*, del poeta al calculista. Obliguis al poeta a cantar cosas prácticas, es a dir lo convenient, lo útil, lo rahonable pera son país y esborris la poesia, que tot es hù. Lo mateix bon sentit dels encarregats de vigilar per las manifestacions literarias del nostre poble ho ha entés tal com dihem y no sabém que may los fiscals d' impremta s' hajan apoderat de cap poesia catalana, ab tot y haberse consignat en ellas fins los ideals més perillosos per Catalunya, y en cambi hem vist periódichs denunciats per un *suelto*, y fins escriptors subjectats a causa criminal per un sol article, que no deya ni de molt tant com aquellas.

BARTOMEU ESTEVE MURILLO

LA NATIVITAT — QUADRO DE MURILLO

Succehí empero qu' un dia el pare confessó no va acudir com tenia de costum al seu confessorari. Tocan les sis; y les beates, qu' havia ja dues hores que l'esperavan, comensaren a estar en turons y a tenir ansia del capellà. Una sobre totes, que li deyan na Besamorts, estava que no cabia en pell y preguntà tota ansiosa a un altre que tenia el mal nom de Rapa-altars:

—¡Senyora! ¿Qué sap perque és, que es torba tant avuy el pare confessor?

—¡Jesus amat! Jo anava a ferli la mateixa pregunta. Jo tenc por que no estiga malalt.

—Si serà d'ell aquest estramonció que han tocat suara, digué un altra.

—¡Ah; fieta meua! ¿Y quin trastorn! Y ara que m'hi fa caure, tot podia esser, perque lo que es ahí vaitx trobar que tossia una mica.

—Y qué deu haver tengu aquest sant home?

Y a poch a poch, parlant totes plegades, armaren un xep a xep del diable, distrahent la gent devota que ohia missa a una capella del costat.

Tach; va t' aquí un escolanet que surt de la sacristia y passa per prop d'elles.

—Miquel, li preguntan. ¿Saps si té res de nou el pare confessor?

—Que es seu aquest estramonció que han tocat?

—Qu' ha de esser. Ell està ben bo. Però no tenen que esperar-lo avuy.

—Y axó per qué?

—Que no vol confessar pús?

—Cá! Demà serà fácil que torni. ¿Qui sab!

—Y avuy qué té?

—Que es fora porta?

—Lo que té es que anit passada li comparagué de Valencia una naboda viuda ab un ninet, qu' ell estima molt, y per axó no es vengut avuy.

—Vols dir que el pare confessor té una naboda. May havia sentit parlar de semblant cosa.

—Y jo m' pensava que no tenia cap parent.

—Aquesta sí que es fresca. Y per qué es venguda?

—Perque ell troba que es tornat vell, y l' ha enviada a demanar perque l' cuidi.

Y les beates, totes arregossades, anaren desfilant una darrera l' altre mestegant fasols, cul batut y core alegre, y fentse creus de la nova que acabaven de sabrer tan contraria a los seus pensaments y projectes.

¡Vultros creuriau que l' dia següent, que el capellà tornà esser d' hora dins el seu confessorari, casi no si va acostar cap beata, ni els altres dies tampoch; y hagué de dexar el confessorari! Ni una ni n' quedà per nat senyal ó llavor d' esparraguera, tan falses eran totes. Mentida dich. Ni n' romangueran unes quantes que may deixaren de confessar-se ab ell els divendres, dissabtes ó diumenjes de cada semana ó les festes anyals; y llavors conegué el bon sacerdot quines eran les verdaderes beates ó bones persones que sois desitjan la gloria de Deu y les riqueses del cel.

Per aquestes pobretes, sense que la esperassen, hi va haver recordansa dins el testament del capellà. Les demés alhaques foren de la naboda y de la seua nora. Els diners foren distribuïts de la manera següent: Trobaren dins una arquilla un cul de jarra plé d' escutets ab un paperet que deya qu' eran p' el nebot, y una jarra esquerpada plena d' altres monedes d' or ab un altre rótul que deya: *Tot axó ha d' esser per rescatar esclaus moros pobres de aquesta ciutat.*

D' aquelles precioses joyes jo n' he vistes més de dues, y encara crech que en trobaria qualqu' una a ca una persona coneguda meua que per Fires me digué qu' un francès antany ni n' donava més de cinchentes lliures y no la hi volgué vendre.

Ara, si no son morts son vius; y el cuento está acabat; y tant si vos ha agradat com si no, senyammós y passarem la corona, que ja passa d' hora.

Hala; atlots. Per lo senyal...

PERE DE ALCÁNTARA PENYA.

NADAL

CANT POPULAR ALEMANY

(Traducció)

Los pastores se despiertan a mitja nit: senten enlayre com una música d' alegres sons; també hi senten cantar ¡GLORIA!... Es lo chor dels Angels que canta perque Déu es nat; ¡Axó es ben cert!

Los pastores de la garriga dexan deprés les barraques, y perden l' alé de tant com corren. Corre que correrás, lo pastor y son fill arriuan a un estable...

«—¡Pare, pare! Miráu qui hi ha dins l' estable; miráu quin infant més agradós ab bolqués blanchs, blanchs com la neu. Prop d' Ell hi ha un bou y un aset.

«Miráu! Hi ha també una hermosa Verge que s' ajeu nolla y adora l' bell infant.—¡Acosta't germanet; alsat't de puntetes, mirat: 'ls!

«¡Pobrets! ¡Que Deu los guarde de mal! ¡Quin fret que fà!.. ¡Fa un fret que gela, un fret que mata! ¡Quina pena que m' fa l' infant tan petit! ¡Com xiula, com bramula la ventada!

«¡Ay! ¡Qué Deu ne tinga pietat! ¡Pobre Mare, que 's tan pobre que no te res... ¡Res; ni una olleta per coure l' menjar, ni farina, ni mantega, ni llet, ni sal!...

«Germanets meus, aném! Torném tots a casa: aném a cercar alguna cosa per l' infant. Partim, y que quan torném, no n' hi haja cap que vinga ab las mans buydes.»

R. PICÓ Y CAMPANAR.

UN REMITIT

Agrahim als senyors Jover y Aleu l' envió del remítit qu' a continuació traduhim ab lo major gust, per quant ve a comprovar, deixantho en peu tot, quant diguerem relativament a la qüestió de que tracta.

«Senyor Director de *El Diluvio*:

«Sr. Director de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

Barcelona 10 de Desembre de 1880.

Molt Sr. nostre: Li preguem l' inserció en son periódich de las següents ratllas: Los infrascrits, havent notat com corrian distintes versions sobre lo succehit ab motiu d' haverse gestionat oficiosament per los mateixos, quant un d' ells com a vicepresident de la Comissió provincial se posà en relació ab l' altre, com autor de l' *Estatua de Sant Jordi* de la Diputació, la terminació del quadro de la *Batalla de Tetuan*, han cregut que, per a coneciviment del públich que s' ha interessat en la discussió haguda sobre dit quadro, debian aïrmar los següents extrems:

Primer. Que en efecte 'ls infrascrits, en ocasió en que 's colocaba dita estatua en la taxada de la Diputació, convingueren en que l' altre d' ells, Aleu, escriuria com escrigué a Fortuny pera saber si terminaria l' quadro d' aquella batalla, que corresponia a l' expressada Corporació, n' obstant lo que fins allavors habia mediat entre ell y aquesta. Ademes li escrigué en quina feta podria tenirlo terminat en cas afirmatiu.

Segon. Que després d' haver calculat una suma aproximada també 's demanà a Fortuny per quina quantitat acabaria la obra, pera en son dia poguerhó proposar a la Comissió.

Y tercer. Que Fortuny, en contestació, digué que per la gratitud que debía a la Diputació terminaria sa obra que constituïa son bell ideal, pero sense fixar l' época perque necessitava anar al Africa pera nous estudis, deixant de contestar sobre la quantitat, pero afegint que allavors una vegada practicat lo dit, presentaria son quadro a la Corporació provincial.

Doném a V. senyor Director, anticipadas gracias per l' obsequi otorgat a sos amichs y servidors, q. b. s. m. —Eusebi Jover, Andreu Aleu.»

Res més afegirém a lo dit sobre aqueixa ja enutjosa qüestió, si *El Diluvio* del dia 11 al reproduhir lo remítit anterior no n' vulgués treure partit com per insistir en las falsas afirmacions que sobre la qüestió tenia fetas.

No hem permés que l' senyor Gallard contestés en nostre periódich al *Diluvio*; primer, perque aqueix no li desfa res de lo que ha sustentat en LA IL·LUSTRACIÓ, y sois se li gira en insults ab motiu de las sevas idees politicas, que aixó com a cárrech a un crítich artístich no deixa de tenir la seva gracia; en segon lloch perque fins tenint la condescendencia de contestar en un remítit, *El Diluvio* no li volgué insertar; y per fi perque suposant *El Diluvio*, també falsament, que haviam abandonat a nostre company obligantlo a firmar l' article en que parlava d' aixó, veja ara com LA IL·LUSTRACIÓ 's fa seu lo manifestat per son crítich artístich.

La qüestió queda reduhida a lo següent: *El Diluvio* ha dit y repetit terminantment, entre tot un teixit d' inexactituds, que en las *varias cartas*, y no una que l' senyor Aleu rebé de n. Fortuny, aqueix li deya que no estava satisfet del quadro y volia borrarlo.

Y aixó es lo que l' senyor Gallard negà rodonament y negat queda en lo remítit en que al explicar en lo tercer extrem lo que deya la carta de Fortuny, no parla res de lo que diu *El Diluvio*, y fa sols constar que l' quadro en qüestió constituïa son bell ideal.

Mes com al explicar lo remítit semblava que *El Diluvio* lo publicqués ufanós, y com volguem insistir en sas inexactituds, nos veyém en lo cas de publicar a continuació un parell de ratllas de que no pensavam haver de fer us, dirigidas a nostre Director literari per lo senyor Aleu, únich que pot decidir la qüestió que per nosaltres queda terminada:

«Sr. D. Joseph Franquesa y Gomis.

Molt estimat amich: No tinc inconvenient en afirmarli, pera que V. n' fassa d' aixó l' us que vulga, que en la *única carta* que vaig rebre d' En Fortuny en ocasió d' estar aqueix component son quadro *La Batalla de Tetuan* destinat a nostra Diputació no m' parlava de qu' estigüés poch satisfet d' ell, ni m' deya res que pogués donarho a entendre.

Barcelona 17 de Novembre de 1880.—A. Andreu Aleu.»

NOVAS

Lo distingit mestre compositor senyor Pedrell, ha termenat en Lleyda, ahont resideix actualment los poemassinfónicos *Trionfi y Exelcior* y 'ls lirichs *Maztepp* y Tano que seran executats en Madrid durant la present temporada.

Galantment invitats per los senyors Florensa germans hem tingut ocasió de visitar la magnífica fabrica de porcelana que dits senyors poseheixen en lo barri d' Hostafranchs. Ja teniam noticias de que l' establiment mencionat no tenia rival en Espanya, pera l' especialitat a que 's dedica, mes no per aixó deixarem de quedar agradablement impresionats en nostra visita al veure l' grau d' avens que aquest ram de nostra industria ha alcanat a Catalunya. Successivament anaren seguint totas las dependencias de la citada fabrica, comensant per lo taller de *gaceteria* ó sia lo lloch ahont se fabrican las pessas qu' han de servir pera enfornar los diferents objectes de porcelana y després anarem visitant per son ordre los molins pera triturar las primeras materias que serveixen pera la fabricació de la porcelana que son los cuars, los kaolin y l' feldespat, presenciarem la fabricació de la pasta preparada ab lo resultat de la anterior trituració y una quantitat suhcient d' aigua y la fabricació de las diferents pessas de porcelana, los dos forns que desarrollan una quantitat considerable de calor y finalment, y aixó fou lo que 'ns va deixar més sorpresos, los tallers de pintura de dita fabrica, ahont admirarem treballs que poden ben competir ab los de las anomenadas fabricas de Sevres y de Saxonia cridant especialment nostre atenció un plat ahont vejerem reproduhida una xispejant lámina del dibuixant Planas y una plata reproduhint ab notable pulcritud la lámina de nostre número xv original del distingit aquarelista senyor Llovera.

Lo dijous 16 del corrent l' *Associació d' Excursions Catalana* celebrà la sessió inaugural del present any académich en lo gran saló del Foment de la Producció Espanyola, assistinthi una numerosa y escullida concurrencia en la que 's contaban molts senyors, així com també algunas autoritats, representacions de las mateixas y de varias corporacions barceloninas de las que recordém los dos Foments, Amichs del Pays, de la Instrucció, Excursions Científicas, Ateneo, Musical Catalanista y la premsa.

Lo saló estava decorat ab verdader gust artístich y adequat al objecte. La part superior de la testera era ocupada per unas elegants cartelas contenint los noms dels principals excursionistas catalans de totas épocas; dessota, com formant doser, brillava un escut de Catalunya entre dos estandarts, y un xich més avall se destacaba lo sello de la corporació de gran tamany en porcellana.

A abdos costats, en la tarima, hi habian dos ben combinats grupos de útils d' excursionista en armonia ab objectes d' historia natural y arqueològichs produhint un vistós colp de vista junt ab la espléndida lluminaria del saló.

Oberta la sessió a las 9. comensà lo senyor Secretari donant lectura de la memoria dels treballs fets durant l' any per l' *Associació d' Excursions Catalana*, qual lectura durà aproximadament mitja hora. Després lo senyor Tobella llegí una extensa descripció de la excursió a la illa de Mallorca, efectuada per la corporació l' estiu passat, relatant minuciosament las covas de Artá y Manacor, lectura que fou coronada per nutrits aplaudiments.

Lo president senyor Arabia pronuncià un brillant discurs prenent per tema lo *pervindre del excursionisme en Espanya* en lo qual, si be lleugerament, feu la historia de las societats geográficas y excursionistas nostra patria, salpicant son discurs de atinadas apreciaciones meresquant lo assentiment de tota la concurrencia que saludà al senyor Arabia ab un espontáneo y repetit aplauso.

Ha mort en la vila de Camprodon don Joseph Morer y Lacet, autor de la Historia de la mateixa qu' escrigué junt ab don Francisco de A. Gali. Lo senyor Morer era molt apreciat en aquella conarca per qual motiu sa mort ha sigut molt sentida; a més de la Historia citada deixa escritas varias poesias y una «Flora y fauna» d' aquellas encontradas. (R. I. P.)

LLIBRES REBUTS

EL PROGRESO AGRÍCOLA. *Discurso leído por D. César Santomá en el Ateneo de Valencia*—En la sessió inaugural del curs de 1880 a 81, y baix lo tema anunciat, llegí l' Sr. Santomá un magnífich discurs, tan notable per sa galana frase y correcta forma literaria com per

la veritat brillantment comprovada y qu' es l' idea generadora del discurs, consistent en que 'l progrés agrícola ha sigut impossible fins que la Química ha establert los fonaments científics de l' Agricultura.

Felicitem al Sr. Santomà per son eruditissim treball, y felicitem també al Ateneo de Valencia, que sab despertar tant l' interès, mostrant fruyte sortits d' ell tan apreciablés com lo de que 'ns hem ocupat.

Forma un quadern de 30 planas, esmeradament imprés en casa M. Alufre, Quevedo, núm. 17, Valencia.

LA ROSA DE ORO.

— Ab aquest titol ha compost D. Enrich Claudi Girbal cronista de Girona, un curiós opúscul, en lo que dona noticia de aquesta dádiva pontificia, que remonta al segle xi. Manifesta també, segons los Breus, la seva mística significació, puix designa en son conjuntal mateix Redemptor; son sobirà domini en sa materia; sos perfums, la gloriosa resurrecció de Jesucrist; son color de púrpura, la Passió; sas espinas, las de la santa corona; y per últim, simbolisa també aquesta magnífica rosa la felicitat eterna.

Detalladament descriu l' erudit autor las cerimónias usadas pera sa benedicció en la Dominica quarta de quaresma, y per últim fa mérit dels Prínceps, Reis, Dux de Venecia, personatjes célebres, ciutats, iglesias é imatjes á qui ha sigut remesa aquesta dádiva, símbol del goig y generositat pontificia, expasant los motius de la concessió. ab altres interessants detalls. Se contan entre 'ls Reis de Aragó quela reberen don Martí I y don Joan II.

PILAR. Melodia pera cant y piano. Lletra de Joseph M. Serra y Marsal. Música del M. Candi Candi. Rafel Guardia, editor, passatge de Bacardi.

La poesia Pilar del senyor Serra y Marsal fou premiada ab la flor natural per la Joventut Catòlica en lo certamen d'enguany, y si es defectuosa en la forma y en lo desenvollop es en cambi ben sentida y denota inspiració.

Lo mestre Candi ha posat en música una estrofa de aquesta poesia. Es una melodia de curtes dimensions y de sabor popular. La música es adecuada á la lletra, son quatre notes ben trobadas. De la senzilla melodia n' ha tret lo senyor Candi tot lo partit que 's podia pera fer del acompanyament un discret treball d' armonia que posa de ralleu los coneixements que en aquest art posseheix y que havém tingut ocasió d' apreciar en altras composicions de dit senyor.

BIOGRAFIA DE D. JOSÉ BERNAT BALDOVÍ, compuesta por Jaime B. Gaudiel (Juan B. Granell).— Compon un quadern en que 's detallan ab molt coneixement y ab molts comprobants la vida y obras d' aquell malaguanyat escriptor valencià, qu' escribia indistintament en aqueixa llengua ó en la castellana, y qu' ab tanta gracia manejava 'l género festiu. Agraphim l' envio al senyor Granell y lo felicitém per son apreciable treball.

Lo quadern té 42 pàgines y está imprés en casa Joan Guix, carrer de la Cofradia Sastres, número 8, Valencia.

no podém jutjar, la trobém modelada ab poca seguretat y la testa posada en una actitud un poch forçada. Logos aijegut está fet ab soltura y demostra los molts estudis que n' ha fet lo senyor Campeny. Lo dibuix es incorrecte en las parts inferiors, puig la pota no descansa y es desproporcionada. La testa está ben executada y millor sentida, y en lo conjunt se hi veu la casta, *chien-loup*.

També es un busto-retrato la obra deguda á D. Eduart B. Alentorn. Personas que coneixen l' original nos diu-

hen que la semblansa es admirable. En quant al modelat debém dir que es un xich sech, cosa deguda en part á las lineas de la persona retratada, á la llum quereben lo lloch en que está colocada y al calor antipàtic de la terra cuyta. No obstant veushi en la obra las bellas condicions que adornan al jove artista y que 's demostran en la posa total, en la correcció del dibuix y en la execució segura y franca.

Lo Sr. Carcassó, deixeble dels reputats escultors Srs. Vallmitjana, ha exposat un busto de pageseta italiana que 's recomana per la calitat de las robas que l' adornan, pel dibuix sempre segú y elegant y per la manera de fer senzilla y bonica que tant ha acreditat á sos mestres. Ab tot creyém que 'l busto en qüestió está molt per sota del que forma son *pendant*, y que es un noy calabrés, del que 'n tinguérem ocasió de parlar en una de nostras pasadas revistas.

Al primer cop de vista, tothom atribueix al elegantissim escultor Sr. Reynés, un busto que 's troba exposat en lo local mencionat, puig á la elegancia de lineas reuneix una exquisita finor en lo modelat y composició, y en la agrupació de la roba que divideix lo busto de éll y l' pedestal tothom hi veu lo modo de fer del citat artista; mes á mesura que un va regoneixent lo se troba en que no hi ha encara prou seguretat en lo fer,

alguna desproporció, (com per exemple l' amplada de las espatllas dada la testa) y las formas algun tant masculinas del pit que deixa descubert. Aquesta obra escultórica es deguda al jove senyor Montserrat deixeble del senyor Reynés, y per lo tant no es estrany; lo deixeble estudia al mestre com es natural.

Perseveri lo senyor Montserrat en l'estudi y pot estar segurissim que més de una volta haurém de tributarli nostres alabansas, puig comensen ab bon peu.

A. GALLARD.

IGLESIA DE SANTA MARÍA, EN SANT PERE DE TARRASSA

BELLAS ARTS

Com prometerem en nostre passat número, nos ocuparém en lo present de las pocas obras escultóricas que en la *Exposició-París* havém tingut lo gust de veurer de pochiés dias ens.

Son degudas als joves artistes senyors Campeny, Alentorn, Carcassó y Montserrat.

Lo primer de dits senyors ha exposat un busto-retrato y un gos. La primera obra, apart de la semblansa, que